

Истиклоли Точик- то эҳёи феномени Ориёӣ

Мерасад марде, ки занчири гуломон бишканад,

Дидаам аз равзани девори зиндони Шумо.

(Мухаммад Икбол)

Миллате, ки таърихи гузаштаи худро фаромӯш мекунад бо кавли нависандаи машхур
Чингиз Ай

т
матов манкурт аст. Хак бар чониби Пешвои миллат аст, ки дар масъалаи шинохти
асолати миллат ва арзишҳои таърихӣ фарҳангии он ҳамеша пешгому собиткадам буда,
мефармоя

н
д: «Гояҳои Ватандӯстӣ, ҳудогохиву худшиносӣ, эҳтироми анъанаву суннатҳои фарҳанги
миллӣ ҳама якҷоя қисми таркибии сиёсати мо оид ба таъмини амният, таҳкими
истиклолият
ва давлатдорӣ миллӣ мебошанд». (Эмомалӣ Раҳмон «Точикон дар оинаи таърих»
китоби сеюм сах. 43)

.
Барои шинохти ҳақиқати таърихӣ, воқияву ҳодисот, ноадолативу нодидагирифтаноҳ,
ҳиёлату дасисаҳои ночавонмардонаи ҳаммиллатону бегонагон

,
тӯли беш аз ҳафтхазорсоли
умри миллат, бояд ҳақиқатнигорона саҳифаҳои норушану фаромӯшгаштаи таърихро
омӯхт ва ба ғӯши наслҳо расонид. Барои миллати фарҳангсолори тоҷик ҳеч зарурияти
таърихсозӣ таърихбофӣ нест. Танҳо тавсифномаи ба арзишҳои тамаддунӣ -

фархангии ориён нигоштаи таърихнигорони юнонӣ; Геродод дар “Таърих”, Ксенофонт дар “Курушнома”, Страбону Ктесӣ дар ойини озодагон... солноманигорону сайёҳони чиноӣ; Сим Тсян дар солномаи “Шитзи” (Навиштаҷоти таърихӣ), инчунин таърихномаҳои “Чун Тси” (Солномаи подшоҳон) ва садҳо рисолаи монографияҳои таърихнигорон аврупоӣ, ҳинду араб, рус ва ҷанде дигар дилбохтагонӣ ин таърихи заррин кофист, то шахомати озодагонро бубинем. Миллати ориёғавҳару озодаманиши тоҷик аз ибтидои таърих, то кунун ҳамеша хостори озодӣ ва ободӣ будаву ҳамеша дар талошу пайкор баҳри

ин неъматӣ бебаҳо буда. Хушбахтона, интиҳои асри бистум Озодӣ (Истиклол)- ро ба мо арзонӣ дошт, лекин душманони дар камин ва фурсатталаби озодагону ориёзодагон хостанд ин неъматӣ бебаҳоро аз мо бибаранд. Таърих гувоҳ аст, ки ниёғони озодидӯстдор ва озодаманиши мо дар ҷаҳон даврони афтишу барҳост, растаҳезӣ эҳёғарона намуда, ҷун симурги наҷотбахш аз ҳокистар ҷу аҳтар бичастаанду фарҳангу тамаддуни навине барои инсоният офаридаанд, ки худ муъҷизаест беназир. Таърих дарси ибрат аст, агар давлат ва тамаддуни барсохтаи Пешдодиён аз дасти ифрити бегонае ҷун Захҳоки аҳриманнаҷод фуру рехт, зеро дарафши Коваи озодихон озодагон гирд омаданду заминае барои давлату империяҳои Кушонӣ ва Ҳахоманишиён гузоштанд. Ҷун ин империяҳои фароҳомон аз захира бегонапарастӣ бо дасти Искандари Мақдунии Ғуҷастак (бадғавҳар) пора гардид, сугдиёну бохтариёни боғурури озода бо пайқору руйинтанӣ ин оташи ҷаҳонсӯзро

ҳомӯш ва ташиққунандаи давлатҳои юнонубохтарӣ ва сипас Ашқониёну Сосониёни бузург гардиданд. Фоҷиае, ки аз ниҳоки динию мазҳабӣ бар сари озодагон омад, ин ҷира шудани тозиёни бодиянишин бар давлати бесарбонмондаи Сосониён буд. Дар ин афтиш ба вартаи мағзрабо ҳам озодагону асилзодагонӣ ориёӣ парчаи озодӣ ва мубориза бар ғосибонро афрохтанд ва нахустин хиште бар пояҳои давлатҳои миллии Тоҳириён, Саффорӣён, Сомониён, Ғуриён, Сарбадорон ва ҷанде дигарро гузоштанд. Тоҷикон харҷанд муддате дар сари қудрати сиёсӣ набуданд, лек вазорат фарҳанг, тамаддун ва маънавиётӣ тамоми давлатҳои дар ин сарзаминҳои бихиштӣ пайдошударо бар дӯши ҳештан доштанд. Яъне давлате бо зевари ҳикмату адабиёт доштанд ва рӯи озодихонаи наслхоро бедор нигоҳ медоштанд. Тамоми ҷузъиёти онро аз асари бевазоли Аллома Бобочон Ғафуров “Тоҷикон”, осори мондагори Пешвои муаззами миллат Эмомалӣ Раҳмон дар сегонаи «Тоҷикон дар оинаи таърих», “Ҷаҳраҳои мондагон”, асари таърихӣ-ҳуҷҷатӣ академик Раҳим Масов «Таърихи табартаксим» ва даҳҳо осори таърихӣ даврони навин метавон, дарёфт. Шоҳроҳи Истиклоли давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди Эъломиаи Истиклоли давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистондар санаи 24-уми августи соли 1990, то эълони Истиклоли давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳуҷастарӯзи 9-уми сентябри соли 1991 ва санаи ҳумоюнӣ 27-уми июни соли 1997 Рӯзи Ваҳдати миллий росту ҳамвор нест. Ин даврони ҳаёту мамонт ва зинда мондан, ё аз саҳфаи таърих афтодан буд. Хушбахтона бо интиҳоби оқилонаи сарвари сиёсии ҳеш дар шахсияти Эмомалӣ Раҳмон миллат тавонист, ормонҳои таърихӣ ҳешро бароварда созад. Санаи 2-юми мартӣ 1992 дар сессияи 46-уми Ассамблеяи Генералии Созмони Миллали Муттаҳид ба узвияти СММ пазируфтани Ҷумҳурии Тоҷикистон қадами ҳумоюнӣ барои эътирофи давлат аз тарафи беш аз 190 кишвари ҷаҳон гардид. Ташиққи нахустфоруми тоҷикони ҷаҳон «Пайванд» дар шаҳри Душанбе партави бедорӣ барои муттаҳидии миллат буд. Иҷлосияи XVI-уми тақдирсози миллат аввалин нафаси тоза барои Ваҳдати миллий ва қабули Нишону Парчаи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон (24.11.1992) бо рангу

рамзҳои ориёӣи тоҷу ситора, китобу хуршед эҳёи дирафши Ковиёнии деринтизор буд. Аз Симпозиуми байналхалқии ҷашни «1000 –солагии «Шохнома» -и Ҳаким Абулқосими Фирдавсӣ» (5.09.1994)

дар шаҳри Душанбе, то иқдоми бознашр ва ба тамоми сокинони кишвар аз номи Президенти Тоҷикистон паҳн намудани ин асари беэвоҷ ва ташкили Озмуни ҷумҳуриявии Шохномаҳои, эҳёгариву бар асли хеш баргаштан аст. Дар ҳар вожаву мисраи Суруди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон (7.09.1994) танину навои ниёғони арҷманд аз қарӣ таърих озодаманишона

баланд аст, ки марши бедорӣ , ҳамдастӣ, намои фарҳанг ва асолати ориёӣ аст. Ҷашни 1100 – солагии нахустдавлати миллии тоҷикон Давлати Сомониён дар соли 1999 сиккаи таърихӣ дар худшиносӣ, ҳудӯғҳои миллий, шиноҳи ниёгон, фаҳре ба таърихи заррин буд, ки заминаи нахустину ҳос барои бозтоби силсилаи давлатҳои ориёӣ гардид. Иқдоми фарҳангии ҷашни 2700 – солагии китоби муқаддаси «Авасто» - ва шиноҳи паёмовари ростино озодагон Зардушти Спитамен тақоне бар афкор ва андешаи миллий буд, то миллат аз дуруҳаи ғумроҳию бегонапарасӣ раҳо ёбад. Ба муомилот баровардани пули миллии «Сомонӣ» (26.10.2000) ва бо ҷаҳраҳои қаҳрамонони миллат, рамзи осори фарҳангӣ ҳунарий, нақшу тарҳ ва рангҳои ҳосаи рӯшани ориёӣ ороишгарии он пайкори мондагори таърихист.

Пайқору талош барои ҷашни ҷаҳонии 2500-солагии шаҳрҳои бостонии Истаравшан (Киропол, Қурушқада) дар соли 2002, 2700- солагии Қулоб (Хулбук) дар соли 2005, 3000-солагии Ҳисори Шодмон дар соли 2016, 5500- солагии Саразм дар соли 2020 ва иқдомҳо барои бозтоби осори таърихӣи бостоншаҳрҳои Таҳти Сангин, Балх, Бохтар ва даҳҳои дигар муаррифии таъриху тамаддун

ва фарҳанги беназири ориёист. Рӯй овардан ба арзишҳои фарҳанги бостон ва эҳёи ҳикмати поқу муқаддас доштани яке аз ҷор унсӯри ҳаётофароб,

аз панҷ ташаббусҳои беназир бо фарҳанги

инсонпарваронаи ориёист, дар самти оби тоза, то ҳифзи пияхҳо ва сарчашмаҳои обӣ.

Эътироф ва ҷашни

соли “2003- Соли байналмиллалӣи Оби тоза»,

эълони солҳои 2005-2015 Даҳсолаи байналмиллалӣи амалиёти

«Об барои ҳаёт», соли “2013- Соли

байналмиллалӣи ҳамкорӣ дар соҳаи об” , қабули қатъномаи

Даҳсолаи байналмиллалӣи амал

“Об барои рушди устувор”

дар солҳои 2018-2028 ва “2025- соли байналмиллалӣи ҳифзи пияхҳо ” аз ҳуҷастатарин намои фарҳанги бостон ва арзиши зиндагидӯстдорӣю

пайванд бо табиат доштани тамаддуни ориёист. Дар соли 2006 –ум дар қароргоҳи СММ ташкил ва баргузор намудани Симпозиуми байналмиллалӣи «Саҳми Тамаддуни Ориёӣ дар фарҳанги ҷаҳонӣ» муассиртарин гардиши қуллӣ дар шиноҳи миллат, эътирофи фарҳангу тамаддуни бостонии он гардид. Бузургтарин марҳилаи худшиносӣ эҳёи ҷашнҳои ҷаҳорғонаи ориёӣи Наврӯз, Тиргон, Мехргону Сада бо бозтоби санъат, ҳунару анъанаҳои миллий ҷун, Шашмақому Фалак, ҷакандӯзӣ, атласу адрасбофӣ, муҳраю порҷадӯзӣ ва ҷандин анвои дигар буд, ки ҷаҳонӣёро тасхир намуд. Бо қабули қатъномаи СММ дар ЮНЕСКО

дар санаи 30.09. 2009 “Наврӯз - иди байналмиллалӣю ҷаҳонӣ” эълон гардид, ки ташаббусҳои фарҳангии Тоҷикистон, баҳусус талошҳои пайғиронаи Пешвои

фархангпарвари миллат Эмомалӣ Раҳмон дар самти эҳёу муаррифии фарханги бостонии ориёточикон аст. Чашнвораи 33-солагии Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон марҳилаи дигари эҳёгарист, дар зехнҳои бедори миллӣ, барои расидан бар асолати ориёии хеш ва миллатро яқпорчаю яқтан, дӯстдори Ватан, Миллат, Тамаддуну фарханги Ориёӣ намудан аст. Ин рисолати аҳли зиё, давлатмардон ва пешоҳангони ҷомеа аст, то рӯшноифари роҳи дурашони фардои миллат бигарданд. Хумоюну хучаста бод, Истиклоли миллати тамаддунсозу фархангэҷоди Точик!

Аминчон Зариф,

устоди МДТ Коллеҷи политехникии ноҳияи Зафаробод.